

УДК 336.1

JEL classification: G280

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

СТРЕКАЛЬ Олег Олегович

аспірант кафедри фінансів,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
E-mail: oleg.strekal@gmail.com

ИНФОРМАЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ГОСУДАРСТВЕННОГО ФИНАНСОВОГО КОНТРОЛЯ

СТРЕКАЛЬ Олег Олегович

аспирант кафедры финансов,
Киевский национальный университет
имени Тараса Шевченко
E-mail: oleg.strekal@gmail.com

INFORMATION SUPPORT THE EFFICIENCY OF GOVERNMENT FINANCIAL CONTROL

STREKAL Oleg

PhD student at the Department of Finance,
Taras Shevchenko Kyiv National University
E-mail: oleg.strekal@gmail.com

Анотація. Автором досліджено інноваційні підходи, що використовуються в сучасних умовах з метою підвищення ефективності державного фінансового контролю в процесі реалізації фінансової політики держави. Виокремлено важливі напрями та сучасні моделі, що можуть бути застосовані на національних нафтогазових корпораціях у процесі впровадження інформаційних технологій у виробничі процеси. У статті обґрунтовано, що запровадження і використання автоматизованих інформаційних систем у діяльності національних нафтогазових корпорацій дозволить підвищити ефективність державних закупівель і сприятиме ефективному освоєнню державних фінансів.

Ключові слова: фінансова політика, державний фінансовий контроль, інформаційні технології, управління операційною діяльністю, національні нафтогазові корпорації.

Аннотация. Автор исследовал инновационные подходы, используемые в современных условиях для повышения эффективности государственного финансового контроля в процессе реализации финансовой политики правительства. Выделены важные направления и современные модели, которые могут быть применены на национальных нефтегазовых корпорациях в процессе внедрения информационных технологий в производственные процессы. В статье обосновывается, что внедрение и использование автоматизированных информационных систем в бизнесе национальных нефтегазовых корпораций повысит эффективность государственных закупок и будет способствовать эффективному развитию государственных финансов.

Ключевые слова: финансовая политика, государственный финансовый контроль, информационные технологии, управление операционной деятельностью, национальные нефтегазовые корпорации.

Abstract. The author investigates the innovative approaches used in modern conditions in order to increase the efficiency of public financial control in the process of implementing the financial policy of the government. The important ways and relevant models are singled out and can be applied at the national oil and gas corporations in the process of implementation the information technologies into production processes. The article substantiates that implementing and using the automated information systems in business of national oil and gas corporations will increase the efficiency of public procurement and will promote the effective development of public finances.

Keywords: financial policy, government financial control, information technology, operational management, national oil and gas corporations.

СТРЕКАЛЬ Олег Олегович

аспірант кафедри фінансів,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Вступ

Сучасні глобалізаційні процеси демонструють важливість та життєву необхідність широкого впровадження інноваційних підходів до забезпечення економічної ефективності державного фінансового контролю за використанням бюджетних коштів.

Особливо актуальним залишається фінансового контролю стратегічних підприємств національної економіки, щорічні обсяги фінансування яких є значними.

Насамперед до таких підприємств необхідно віднести національні нафтогазові корпорації.

Огляд літератури

Питання державного фінансового контролю активно вивчається у працях сучасних науковців, у тому числі в контексті діяльності національних корпорацій, серед яких: К.В. Аврамченко, А.Л. Дешко, І.К. Дрозд, Я.А. Жаліло, В.І. Кравченко, І.Б. Стефанюк, С.І. Юрій

та ін. Однак, вкрай актуальним в контексті поліпшення процесів енергоефективності та вивільнення фінансових ресурсів з метою перерозподілу їх на реалізацію заходів інвестиційно-інноваційного розвитку національної економіки, залишається питання раціонального використання бюджетних коштів як результат впровадження інноваційних технологій у процеси виробництва.

Мета та завдання статті

Метою наукової статті є вивчення можливостей поліпшення ефективності державного фінансового контролю національних нафтогазових корпорацій шляхом впровадження інформаційних технологій у виробничі процеси.

Виклад основного матеріалу дослідження

Як вже продемонстрував досвід вітчизняної фінансової політики, система внутрішнього фінансового аудиту в бюджетних установах не забезпечує запобігання порушенням у бюджетному процесі. На думку сучасних науковців [1, с. 43], причини цього як суб'єктивні (нерозуміння керівниками бюджетних установ суті внутрішнього фінансового контролю та аудиту, практика «взаємовиручки»), так і об'єктивні (недостатність нормативної бази в питаннях внутрішнього контролю, в тому числі відповідальності та підзвітності керівників бюджетних установ).

Слід зазначити, що збільшення обсягів інформації через розширення джерел її надходження від органів контролю в рамках єдиної системи державного фінансового контролю значно ускладнює процес аналітичної обробки та прийняття рішень.

А це, у свою чергу, знижує ефективність державного фінансового контролю, тому ефективний фінансовий контроль можливо здійснювати тільки при використанні інформаційних технологій контролюючими органами [2, с. 3].

Тому, серед ключових орієнтирів бюджетної політики має стати різке зменшення корупційної ємності бюджетної сфери на основі спрощення адміністративних процедур та впровадження новітніх технологій організації та контролю [1, с. 73].

При цьому, прискоренню процесів спрощення адміністративних процедур та впровадження новітніх технологій організації та контролю сприятимуть спеціальні заходи у сфері інформаційної та комунікаційної політики, які інтенсифікуватимуть участь спільноти у бюджетному процесі [1, с. 104-105]:

- забезпечення якнайширшого відкритого доступу до інформації, пов'язаної з державним та місцевими бюджетами, налагодження відповідної інформаційної інфраструктури (інтернет-сайти), підготовка і оприлюднення оперативної аналітики, інфографіки тощо;

- забезпечення відкритості та оперативного оновлення статистичної інформації, пов'язаної зі станом виконання державного та місцевих бюджетів, причому з боку не лише Казначейства, а й розпорядників бюджетних коштів;

- забезпечення прозорості у використанні бюджетних коштів, що включає в себе впровадження вимог Закону України «Про відкритість публічних даних», доступу до відповідної інформації про результати контролю, утворення, розподілу та використання публічних коштів розпорядниками та одержувачами коштів державного та місцевих бюджетів, а також органами Пенсійного фонду та фондами загальнообов'язкового державного соціального страхування тощо (з цією метою вже в тестовому режимі працює портал eData);

- досягнення прозорості у сфері державних закупівель, зокрема, забезпечення відкритості інформації про здійснювані державні закупівлі з боку як державних органів, так і суб'єктів господарювання державного сектору економіки, недопущення виникнення випадків шахрайства тощо.

Проте, найперше, варто віднести вимогу інформаційної забезпеченості як передумови для проведення якісної перевірки та підготовки висновків про реальний стан або дії підконтрольного об'єкта [3].

На сьогодні відсутня єдина концепція проектування системи інформаційного забезпечення органів державного фінансового контролю. Наприклад, російські науковці С. Шохін і Л. Вороніна основними завданнями інформаційної системи забезпечення фінансового контролю вважають [4, с. 92]:

- формування планів контрольних заходів;
- проведення контрольних заходів;
- складання звітів про результати контрольних заходів, їх систематизацію та зберігання;
- формування інформаційної бази діючих нормативно-правових актів;
- формування картотек фахівців, що залучаються для проведення контрольних заходів і контроль виконання рішень щодо порушень з питань контролю.

На нашу думку, варто виокремити наступні напрями державного фінансового контролю для врахування при автоматизації їх процесів на національних нафтогазових корпораціях України:

1. Операційні фінанси: бухгалтерія, облік і аудит. Уніфіковані правила Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ).
2. Бізнес-фінанси або так звана «експертна підтримка»: бізнес-контролінг, планування, бюджетування, аналіз, управлінська звітність, моделювання, прогнозування.
3. Спеціальні фінанси: інвестиційні ресурси.

Важливим рішенням щодо підвищення ефективності державного фінансового контролю з використанням автоматизованих інформаційних систем для аналізу, управління та контролю за операційною діяльністю державних підприємств нафтогазового сектора. При цьому, всі складові (процеси) операційної діяльності національного нафтогазового підприємства – закупівля, зберігання, виробництво, доставка, продаж, обслуговування – мають стати окремими елементами електронної системи управління операційною діяльністю державної нафтогазової корпорації.

Ефективність операційної діяльності має вимірюватися через співвідношення обсягів і якості виробленої продукції або наданих послуг до обсягів використаних для цього ресурсів. При цьому, така електронна система управління операційною діяльністю підприємства має виводити дані щодо втрат ресурсів: неефективного використання робочого часу, обладнання, складських приміщень, логістики, страти сировини, матеріалів, енергії тощо.

Окремо мають генеруватися дані щодо прихованих втрат – понаднормові запаси матеріалів або готової продукції, неліквіди, занадто тривалий операційний цикл, порушення термінів постачання продукції, надання послуг, втрачені обсяги продажу, невідповідність потребам і скарги клієнтів.

Аналіз фактичних показників є неможливим без використання інструменту операційного планування процесів, ресурсів, термінів. Для якісного планування потрібно мати норми витрат матеріальних і трудових ресурсів, норми запасів, а також втрат. Спочатку це можуть бути не точні, а експертно оцінені показники, пізніше – планові показники, розраховані на основі результатів базового періоду.

Для забезпечення отримання інформації щодо операційної діяльності державного нафтогазового підприємства з метою проведення державного фінансового контролю, необхідно, щоб всі операції, важливі події та процедури контролю були повно, своєчасно та достовірно викладені. Якщо інформація є відповідною і цінною для керівництва та прийняття рішень, відповідні операції та події повинні бути зафіксовані, оброблені та можуть бути передані негайно після їх настання. У даному контексті, важливим є процес відбору з великого обсягу інформації тієї, що є корисною. Цей процес полегшується за рахунок впровадження розгалужених інформаційних систем збору, збереження, обробки і аналізу інформації. Окрім того, що такі інформаційні системи, як правило, комп'ютеризовані, однак потребують людського внеску та координації і часто розглядаються у контексті внутрішньої обробки даних.

Для забезпечення керівництва надійною інформацією необхідна також правильна класифікація операцій та подій [5, с. 41]. Пропонуємо електронну систему управління операційною діяльністю державної нафтогазової корпорації розроблювати й структурувати на основі використання моделі «5Р операційного менеджменту».

Наприкінці 1970 – початку 1980-х рр. дослідники Гарвардської бізнес-школи розробили модель «5Р операційного менеджменту» (англ. – «5Ps of operational management»). Відповідно до неї, для вибору оптимальної виробничої стратегії і тактики аналізуються п'ять основних операційних ресурсів:

- 1) Підприємства, виробничі підрозділи (англ. – «Plants»);
- 2) Матеріали, сировина, напівфабрикати (англ. – «Parts»);
- 3) Процеси (англ. – «Processes»);
- 4) Персонал, людські ресурси (англ. – «People»);
- 5) Планування й управлінський контроль, звітність (англ. – «Planning and Control Systems»).

Отже, розвиток інформаційних систем покращує здатність організації здійснювати оцінку та моніторинг діяльності організації в цілому та існуючої аналітичної інформації. Складність інформаційних систем в організації зростає разом із запровадженням нових потужних технологій. Однак довіра до інформаційних систем на стратегічному та операційному рівнях формує ряд нових ризиків, які повинні бути враховані – зокрема, йдеться про помилки у системах захисту або комп'ютерні шахрайства. З огляду на це, особливо важливим є збереження інформації.

Результатом роботи інформаційних систем є звіти, що містять операційну, фінансову та не фінансову, а також іншу, необхідну для контролю інформацію. Вони містять не лише внутрішні дані, але й інформацію про зовнішні події, заходи та умови, виконання яких необхідно для забезпечення процесу прийняття рішень та звітування.

Автоматизована інформаційна система державного фінансового контролю національних нафтогазових корпорацій потребує також поліпшення ефективності управління нею.

До прикладу, система в автоматичному режимі збирає й аналізує дані, підсумовує результати й надає висновки, транслюючи їх до центру прийняття рішень. Але функція контролю й прийняття управлінського рішення залишається за людиною. До компетенцій таких працівників висуваються особливі вимоги, їх наявність в штаті національної нафтогазової корпорації є обов'язковим з точки зору високої відповідальності за використанням фінансових ресурсів.

Застосування автоматизованих інформаційних систем, ініціатором впровадження яких зазвичай є власник суб'єкта господарювання (а в нашому дослідженні – держава в особі центрального органу виконавчої влади), може зводитися також до рішення локальних завдань одного або декількох структурних підрозділів національних нафтогазових корпорацій.

При цьому, напрями державного фінансового контролю в даному випадку можуть охоплювати різноманітні аспекти бізнес-процесів. Це і аудит виробничих ресурсів компанії, впровадження консолідованої структури документообігу між різними об'єктами нафтогазового господарства (свердловини, нафтобази та газові сховища, автозаправні станції, центри дистрибуції, відділки, філії, структурні підрозділи центрального офісу), формування ієрархічної системи прийняття рішень і виявлення шахрайських схем.

У такому випадку ініціаторами фінансового контролю з використанням автоматизованих інформаційних систем можуть бути: виробничий департамент, служба внутрішньої безпеки, контрольно-ревізійна служба, відділ кадрів, служба логістики, комерційний та фінансовий департаменти, підрозділ ІТ (англ. – «Information Technology») тощо.

Загалом, автоматизовані інформаційні системи забезпечують реалізацію зазначених вище принципів: публічності процесу закупівель продукції для державних потреб, рівноправності у процесі закупівель і відкритого доступу до інформації про укладені контракти [6, с. 70-71].

Використання інформаційних електронних мереж дозволяє підвищити ефективність державних закупівель і сприяє ефективному освоєнню державних фінансів.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Важливою вимогою побудови єдиної системи державного фінансового контролю є створення в державі ефективної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи на основі сучасних інформаційних технологій, яка призначена для збирання, зберігання, пошуку та видачі інформації про всі здійснені контрольні заходи та їхні результати, тобто для систематизації даних контролю та узагальнюючого висновку й прийняття управлінських рішень. Імплементация такого роду інформаційних технологій у виробничі процеси національних нафтогазових корпорацій сприятиме підвищенню ефективності державного фінансового контролю за умови використання бюджетних коштів.

Список літератури

1. Бюджетна політика: прагматичні підходи до стратегічних рішень: Аврамченко К.В., Дешко А.Л., Жаліло Я.А. та ін., – К., СТ-ДРУК, 2016. – 112 с.
2. Бардаш С.В. Підходи до побудови концепції національної системи економічного контролю / С.В. Бардаш // Менеджмент: зб. наук. пр. – Вип. 11 / голов. ред. А.І. Кредісов. – К., 2009. – С. 5-15.
3. Бацьось Т. Проблеми удосконалення системи державного фінансового контролю в Україні [Електронний ресурс] / Т. Бацьось // Науковий блог. Національний університет «Острозька академія». – 2015. – Режим доступу: <http://naub.oa.edu.ua/2015/%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D0%BC%D0%B8-%D1%83%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B8-%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6-2/>
4. Шохин С.О. Бюджетный финансовый контроль и аудит. Теория и практика применения в России : [Науч.-метод. Пособие] / С.О. Шохин, Л.И. Воронина. – М. : Финансы и статистика, 1997. – 240 с.
5. Державний внутрішній фінансовий контроль: Україна та європейський досвід / П.П. Андреев, О.О. Чечуліна, Ян ван Тайнен, М.Г. Тимохін та ін. – К: Кафедра, 2012. – 183 с.
6. Письмаченко Л.М. Світовий досвід державного регулювання закупівель за бюджетні кошти / Л.М. Письмаченко, О.О. Критенко // Вісник Академії митної служби України. Сер. : Державне управління. – 2010. – № 1. – С. 69-74.

References

1. Avramchenko K.V., Deshko A.L., Zhalilo Ya.A., etc. (2016), Byudzhetna polityka: prahmatychni pidkhody do stratehichnykh rishen, 112 p.
2. Bardash S.V. (2009), Pidkhody do pobudovy kontseptsiyi natsional'noyi systemy ekonomichnoho kontrolyu, No. 11, pp. 5-15.
3. Batsyus' T. (2015), Problemy udoskonalennya systemy derzhavnoho finansovoho kontrolyu v Ukrayini, available at : <http://naub.oa.edu.ua/2015/%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D0%BC%D0%B8-%D1%83%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B8-%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6-2/>
4. Shokhyn S.O. (1997), Byudzhethnyy fynansovyy kontrol' y audit. Teoryya y praktyka prymenenyua v Rossyy : [Nauch.-metod. Posobyе], 240 p.
5. Andreev P.P., Chechulina O.O., Yan van Tainen, Tymokhin M.G., etc. (2012), Derzhavnyy vnutrishniy finansovyy kontrol': Ukrayina ta yevropeys'kyu dosvid, 183 p.
6. Pis'machenko L.M., Krytenko O.O. (2010), Svitovyy dosvid derzhavnoho rehulyuvannya zakupivel' za byudzhetni koshty, No. 1, pp. 69-74.